

**หลักธรรมและหลักการเสริมสร้างความมั่นคง
ในครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา***
**Buddhist Principles and Principles to Strengthen Family
Security in Accordance with Buddhism**

¹วัณณะ กัลยาณพัฒน์กุล, พระครูนิรมิตสังฆกิจ,

พระครูสมุห์ณรงค์ โสสิตธมโม, อาณนถ์ เมธีวรฉัตร และ สุวรรณฐา ลิ้ม

Watthana Kanlayapatthanakul, Phrakhrunirimitsangakic, Phrakhrusamu Narong

Hositadhammo, Anond Metheeverachatra and Suvannatha Loem

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: watthana.kan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาหลักธรรมและหลักการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อแม่มือใหม่ในสังคมไทย

สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) หลักธรรมและหลักการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่นำความสำเร็จมาสู่ครอบครัว โดยการดำเนินชีวิตอย่างมีแบบแผนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ 2) สมรรถภาพของมารดาบิดาในการทำหน้าที่พ่อแม่ที่ดีความสามารถในการเลี้ยงบุตรธิดาได้ดี ความสามารถส่งบุตรธิดาให้เรียนดี ความสามารถสอนลูกให้เป็นคนดี ได้ทราบเสริมภาพสำหรับครอบครัว เช่น การสร้างเจตคติที่ดีด้านครอบครัว การสร้างกิจกรรมในครอบครัว กิจกรรมพาลูกเข้าวัด การเตรียมความพร้อมเป็นพ่อแม่มือใหม่ และได้ทราบความเสมอภาคในมิติต่าง ๆ เช่น ความเสมอภาคทางเพศ ความเสมอภาคทางความคิด ความเสมอภาคในครอบครัว ความเสมอภาคในการตัดสินใจร่วมกัน 3) พุทธธรรมสามารถเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัว ตั้งแต่การเลือกคู่ครอง การแต่งงานเป็นสามีภรรยา การดูแลเอาใจใส่กัน การดำรงอยู่ในสถานะมารดาบิดา การอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดา การเสริมสร้างความเป็นสิริมงคลให้บุตรธิดา บูรณาการใช้หลักมงคล 38 สำหรับพ่อแม่มือใหม่ บูรณาการสู่ภาคปฏิบัติ ในขณะเดียวกันได้ทราบความสัมพันธ์ของบุตรธิดาต่อสังคมภายนอก มีความเข้าใจจริยธรรมทางสังคม ซึ่งคู่ครอง ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญ เป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทำให้เกิดฐานะและหน้าที่อย่างใหม่

คำสำคัญ: หลักธรรม; หลักการเสริมสร้าง; ความมั่นคงในครอบครัว

* Received May 5, 2020; Revised December 28, 2020; Accepted December 28, 2020

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to study the Dhamma and principles for enhancing the stability of family according to Buddhism; 2) to analyze the process of enhancing the stability of family according to Buddhism; and 3) to integrate the Dhamma in enhancing the stability of family for inexperienced parents in Thai society.

The results of the research can be concluded as follows: 1) The Dhamma and principles for enhancing the stability of family according to Buddhism can bring about success to the family through the patterns of life which allow members of the family to live their lives in the society efficiently. 2) The parent competencies in performing good parental duties, the ability to raise up the children well, the ability to let the children receive a good education, the ability to teach children to be a good person, the ability to cultivate children to be aware of freedom for the family such as having a good attitude about family, creating family activities, taking the children to the temple, preparing for being new parenthood, and being informed about equality in various dimensions e.g., gender equality, equality in thinking, family equality, and the equality in joint decision making, etc. 3) The Buddhadhamma is able to enhance the stability in the family starting from choosing a partner, getting married as a husband and wife, taking care of each other, being a parent, raising up children, enhancing the auspiciousness for children, integrating the Maṅgala (highest) blessings into practice for inexperienced parents, whereas at the meantime, being aware of the children's relationship with the outside society and understanding the social morality. Having a life partner is considered a milestone, a significant change that brings about a new position and duty.

Keywords: Buddhist Principles; Principles; Family Security

บทนำ

ครอบครัวเป็นสังคมขนาดเล็ก ที่สามัคคีปรองดองร่วมกันสร้างขึ้นมาท่ามกลางการรับรู้และยอมรับของคนในสังคม ต่อมาจึงเกิดมีบุตรธิดาเป็นสมาชิกเพิ่มมาตามลำดับ เมื่อครอบครัวมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ความซับซ้อนของสังคมก็หลากหลาย ปัญหาสังคมก็มีมากเป็นเงาตามตัว ปัญหาสังคมมักพบว่ามีจุดเริ่มต้นมาจากปัญหาครอบครัวที่แตกแยกบ้าง ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบ้าง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความไม่พร้อมของชายหนุ่มหญิงสาวในการทำหน้าที่เป็นสามีภรรยาและหน้าที่ของความเป็นมารดาบิดา เปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยี การเปิดใจยอมรับสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว (Horsaengchai, 2020) จุดเริ่มต้นที่สำคัญ คือ ความเป็นพ่อแม่ที่สามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง สามารถช่วยกันสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและปฏิบัติหน้าที่ของพ่อแม่ให้สมบูรณ์เพื่อการบ่ม

เพาะคุณธรรมให้เกิดขึ้นต่อบุตรในครอบครัว (Poopat, 2020; Thitipasitthikorn, Yusamran, and Sodprasert, 2020) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำไปบูรณาการอบรมสั่งสอนบุตรธิดาให้เป็นผู้มีศีลธรรมนำชีวิต สร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในครอบครัวสำหรับพ่อแม่มือใหม่ได้ สามารถการพัฒนามนุษย์และสังคม ให้นุชนมีการพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้สึกที่ดี เติมไปด้วยความรักเมตตาอันยิ่งใหญ่ (Rungmuang, Prapawan, and Supabhato, 2020) เช่น ทิศ 6 ประการ มงคลชีวิต 38 ประการ อคติ 4 ประการ หลักการครองชีวิตคู่ที่ดี การสงเคราะห์บุตรและภรรยา การทำหน้าที่ของสามีภรรยาที่ดี บุตรธิดาพึงตอบแทนแสดงความกตัญญู สังคหวัตถุ 4 ขรวาสาธรรม 4 พรหมวิหาร 4 เป็นต้น

การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้สร้างความสุขในครอบครัวจึงเป็นการสร้างครอบครัวที่มั่นคงตามหลักพระพุทธศาสนา บทบาทหน้าที่ของบิดาที่มีต่อครอบครัว คือ 1. ให้ความคุ้มครองและปกป้องครอบครัว โดยธรรมชาติผู้ชายถูกสร้างมาให้เข้มแข็งทางด้านร่างกายมากกว่าผู้หญิง พ่อจึงเป็นเสาเอกค้ำชูบ้านให้มั่นคง ครอบครัวที่มีพ่อบ้านเข้มแข็งจึงมีความมั่นคงปลอดภัย 2. ให้การคำจุนเกื้อหนุนเศรษฐกิจในครอบครัว โดยทั่วไปรายได้หลักของครอบครัวมักมาจากพ่อบ้าน 3. เป็นที่พึ่งในยามต้องการ พ่อบ้านควรให้ความช่วยเหลือคนในครอบครัว เช่น ยามเจ็บไข้ นำส่งโรงพยาบาล 4. ให้ความรักความอบอุ่นแก่ครอบครัว พ่อบ้านควรดูแลเอาใจใส่บุคคลในครอบครัวด้วยความรักและความอาทร มีความจริงใจ และความเสียสละ ร่วมทุกข์ร่วมสุขได้ทุกสถานการณ์ 5. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก พ่อบ้านที่ดีย่อมสร้างศรัทธาให้แก่ลูก มีเจตคติที่ดีต่อชีวิตและมองโลกในแง่ดี มีความมั่นคงในจิตใจ ไม่หวั่นไหวเมื่อมีเหตุการณ์มากระทบ 6. ให้เกียรติและเคารพในสิทธิของคนในครอบครัว พ่อบ้านควรให้เกียรติและยกย่องแม่บ้านทั้งต่อหน้าและลับหลัง ส่วนบทบาทหน้าที่ของมารดาต่อครอบครัว ดังนี้ 1. มารดาคือผู้สร้างและประสานความมีส่วนร่วมในครอบครัว ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว เช่น งานซักผ้า รีดผ้า กวาดบ้าน ทำกับข้าว เลี้ยงลูก 2. มารดาคือผู้ป้องกันความแตกแยกของครอบครัว ความสุขของครอบครัวเกิดจากแม่เป็นผู้รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา แก้ปัญหาด้วยเหตุผล มีสติที่จะกระทำด้วยความรู้สึกถึงความเป็นสุขของครอบครัวเป็นหลัก 3. มารดาคือผู้สานความผูกพันของครอบครัว มีจิตใจงดงาม ไม่สร้างความหงุดหงิดในครอบครัว ต้องเข้าถึงจิตใจ อารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกในครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า คำว่า “ครอบครัว” หมายถึง ชะตาของสังคม เพราะครอบครัวไม่ใช่แค่ชีวิตของคนภายในเริ่มแต่สามีภรรยาและบุตรเท่านั้น แต่ครอบครัวนี้เป็นสังคมย่อยหรือเป็นฐานของสังคม สังคมทั้งหมดมาจากครอบครัว ถ้าแต่ละครอบครัวดีแล้ว สังคมของเราก็จะดี เราต้องการให้สังคมประเทศชาติของเราเจริญมั่นคงมีความร่มเย็นเป็นสุขก็ ทำได้โดยทำครอบครัวแต่ละครอบครัวนี้ให้ดี (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2007) ครอบครัว หมายถึง การจัดสรรสิ่งแวดล้อมในบ้านให้ไม่เป็นพิษต่อตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ พึงง่าย ๆ ก็คือ การทำบรรยากาศของบ้านให้เป็นฐานของการภาวนา เพื่อให้บ้านเป็นที่ที่ทุกคนในบ้านจะใช้พัฒนา สติปัญญาของตนเองได้อย่างมีความสุข มองไปทางไหนก็มีแต่สิ่งที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาสติปัญญา (Sathira Dhammasathan, 2010) “พระในบ้าน” คือ พ่อกับแม่ เพราะท่านมีความเป็นพระ (ผู้ประเสริฐ) คือคุณธรรมความดีอยู่ในตัว และได้ปฏิบัติภารกิจอันเป็นหน้าที่ของตนเองอย่าง

ครอบครัวบริบูรณ์ ทั้งในด้านจิตใจก็เปี่ยมล้นด้วย ความรัก ความปรารถนาดีและความสงสาร อันเป็นเหตุชักจูงให้ท่านได้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ยอมเป็นผู้ให้อยู่ตลอดมา (Phrathamakittivong, 1998)

ครอบครัว คือ หน่วยย่อยที่สุดในสังคม เมื่อหลายครอบครัวมารวมกันเป็นสถาบันครอบครัวที่มีความเข้มแข็ง สามัคคี ประองดองกัน สังคมโดยรวม และรัฐหรือประเทศชาติก็ย่อมเข้มแข็ง (Intasara, 2004) ครอบครัวเป็นสถาบัน ทางสังคมที่เล็กที่สุด ประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน โดยมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด ทางสายเลือด และมีการเอื้ออาทรเลี้ยงดูกัน (Tantiphachiva, 2019) ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุด ประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน โดยมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดทางสายเลือด ทาง การแต่งงาน ทางอารมณ์ และมีการเอื้ออาทรเลี้ยงดูกัน และมีการปรับตัวของครอบครัว ในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับผู้อื่น และสามารถใช้ชีวิตและสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติ (Kulsiripanyo, 2015) ดังนั้นหากได้ปฏิบัติภารกิจอันเป็นหน้าที่ของตนเองอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ ทั้งในด้านจิตใจก็เปี่ยมล้นด้วยความรัก ความปรารถนาดีและความสงสาร การทำบรรยากาศของบ้านให้เป็นฐานของการภาวนาเป็นสถาบันครอบครัวที่มีความเข้มแข็ง สังคมโดยรวม และรัฐหรือประเทศชาติย่อมเข้มแข็งตามไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักธรรมและหลักการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา
3. เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อแม่มือใหม่ในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วรรณกรรมทางศาสนา วรรณกรรมคำสอน หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย (Research Process) ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล โดยการศึกษาข้อมูลจากการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยจำแนกข้อมูลเป็น 2 ระดับ คือ ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จะศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่กล่าวถึง ทิศ 6 ประการ และ มงคล 38 ประการ ได้แก่ 1. ความหมาย ลักษณะ ความสำคัญของหลักธรรมแต่ละหมวด 2. การวิเคราะห์หลักธรรมเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัว ได้แก่ ทิศ 6 ประการ และ มงคล 38 ประการ และ 3.การบูรณาการหลักธรรมเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัวข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากตำราวิชาการ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่เกี่ยวกับการเสริมความความมั่นคงในครอบครัว

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร จึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของข้อมูล หลังจากที่ได้ศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมดแล้ว โดย

ศึกษาสภาพทั่วไปของปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวที่ขาดความพร้อมเกิดความแตกแยก และหลักธรรมเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัว ได้แก่ ทิศ 6 และ มงคล 38 ประการ โดยจะศึกษา 3 ประเด็น คือ 1. ความหมาย ลักษณะ ความสำคัญของหลักธรรมดังกล่าว จากนั้นจึงวิเคราะห์หลักธรรมเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัว ได้แก่ ทิศ 6 ประการ และ มงคล 38 ประการ แล้วบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อแม่มือใหม่ในสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 3 ขึ้นสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยจะสรุปผลการศึกษาและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา โดยนำข้อวิจัยทั้งหมดมาอภิปรายสรุป ตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาและเป็นแนวทางการปฏิบัติต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 หลักธรรมและหลักการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า ครอบครัวถือเป็นสถาบันหลักที่จะทำให้สังคมเข้มแข็ง หากครอบครัวอ่อนแอ ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมโดยปริยาย หลักธรรมคำสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับการสั่งสอนบุตรธิดา ที่สามารถนำมาปรับพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัว ซึ่งแต่ละหลักธรรมจะมุ่งเน้นแนวทางการประพฤติปฏิบัติต่อกัน ให้อยู่ร่วมกันด้วยความรักความเข้าใจ การสร้างสัมพันธภาพอันดี ด้วยความเข้าใจกันอย่างมีมิติ ไม่ตรีกับผู้ที่อยู่แวดล้อมตัวเรา หรือผู้ที่เราต้องเกี่ยวข้อง หลักพุทธธรรมที่จะเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัว ได้แก่

1) มงคล 38 ประการ ได้แก่ การไม่คบคนพาล 1 การคบบัณฑิต 1 การบูชาบุคคลที่ควรบูชา 1 การอยู่ในประเทศอันสมควร 1 ความเป็นผู้มีบุญอันทำไว้แล้วในกาลก่อน 1 การตั้งตนไว้ชอบ 1 พาหุสัจจะ 1 ศิลปะ 1 วินัยที่ศึกษาดีแล้ว 1 วาจาสุภาสิต 1 การบำรุงมารดาบิดา 1 การสงเคราะห์บุตร 1 การสงเคราะห์ภรรยา 1 การงานอันไม่อาภูล 1 ทาน 1 การประพฤติธรรม 1 การสงเคราะห์ญาติ 1 กรรมอันไม่มีโทษ 1 การงดเว้นจากบาป 1 ความสำรวมจากการดื่มน้ำเมา 1 ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย 1 ความเคารพ 1 ความประพฤติถ่อมตน 1 ความสันโดษ 1 ความกตัญญู 1 การพึงธรรมโดยกาล 1 ความอดทน 1 ความเป็นผู้ว่าง่าย 1 การได้เห็นสมณะทั้งหลาย 1 การสนทนาธรรมโดยกาล 1 ความเพียร 1 พรหมจรรย์ 1 การเห็นอริยสัจ 1 การกระทำนิพพานให้แจ้ง 1 จิตของผู้ใดอันโลกธรรมทั้งหลายถูกต้องแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหว 1 ไม่เศร้าโศก 1 ปราศจากธุลี 1 เป็นจิตเกษม 1

หลักธรรมดังกล่าวย่อนำพาชีวิตให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า ก่อเกิดพัฒนาการด้านคุณธรรมขั้นพื้นฐานตั้งแต่ไม่คบคนพาล ไปถึงขั้นสูงสุดคือพ้นจากกิเลส พัฒนาชีวิตให้ก้าวหน้าเหมือนเดินตามขั้นบันได โดยเริ่มตั้งแต่การไม่คบคนพาลเป็นปฐมมงคล ถึงจิตเกษมเป็นปัจฉิมมงคล ซึ่งจะนำความเป็นสิริมงคลเจริญก้าวหน้ามาสู่ครอบครัวจากข้อประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานไปสู่ขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับ จนถึงความพ้นทุกข์ คือพระนิพพาน

2) ทิศ 6 ประการ ได้แก่ 1. ปุรัตถิมทิศ หมายถึง ทิศเบื้องหน้า คือ ทิศตะวันออก ได้แก่ มารดาบิดา ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ตรงหน้าบุตรธิดา มีความใกล้ชิดสนิทสนม ดำรงในฐานะบุพการีคือผู้ทำอุปการะบุตรธิดาก่อน 2.

ทักษิณทิต หมายถึง ทิศเบื้องขวา คือ ทิศใต้ ได้แก่ ครูอาจารย์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอน มอบความรู้ ศิลปะวิทยาการทั้งทางโลกและทางธรรม ดำรงอยู่ในฐานะปฐมนิยบุคคล 3. ปัจฉิมทิต หมายถึง ทิศเบื้องหลัง ทิศ ตะวันตก ได้แก่ ภรรยา ซึ่งทำหน้าที่เป็นคู่ชีวิตร่วมสุขร่วมทุกข์ ให้เกียรติ ยกย่อง ปกป้องศักดิ์ศรีซึ่งกันและกัน อยู่ในฐานะที่เกื้อหนุนจนใจกัน 4. อุตตรทิต หมายถึง ทิศเบื้องซ้าย ทิศเหนือ ได้แก่ มิตรสหาย ซึ่งทำหน้าที่ ช่วยเหลือในเวลาที่ต้องการ เช่น มีงานเกิดขึ้นคอยเกื้อกูลกัน แม้ในยามตกทุกข์ได้ยากก็ช่วยเหลือกัน หรือ แม้แต่เพื่อนฝ่ายหนึ่งหลงผิด ก็นำพากลับสู่เส้นทางที่ถูกต้อง 5. เภฏฐิมทิต หมายถึง ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ คนรับ ใช้และคนงาน ซึ่งต่างมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อกันด้วยดี ลูกจ้างก็ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถตามที่ ได้รับมอบหมาย ส่วนนายจ้างก็ใส่ใจค่าจ้างแรงงาน ดูแลไม่ทอดทิ้ง ไม่ใช้งานเกินกำลัง 6. อุปริมทิต หมายถึง ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณพราหมณ์ คือ พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ศึกษาและมีปฏิทาปฏิบัติดีปฏิบัติ ชอบปฏิบัติตรง เผยแผ่คำสอน ปกป้องสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ซึ่งทำหน้าที่เป็นนาบุญของชาวโลก ทิศ 6 ประการ ตั้งแต่ทิศเบื้องหน้าเป็นปฐมทิศ ถึงทิศเบื้องบนเป็นปัจฉิมทิศ เป็นหลักธรรมสำหรับสมาชิกหรือ บุคคลผู้รอบด้านเราทั้งหลาย ซึ่งต้องเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์ต่อกันด้วยภาระหน้าที่และคุณธรรม ที่พึงปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้การอยู่ร่วมกันเกิดความสงบสุขเรียบร้อย

นอกจากนี้ ยังมีหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกื้อกูลต่อการเสริมสร้างความมั่นคง ได้แก่ อกติ 4 ประการ หลักการครองชีวิตคู่ที่ดี การสงเคราะห์บุตรและภรรยา การทำหน้าที่ของสามีภรรยาที่ดี บุตรธิดาพึงตอบแทน แสดงความกตัญญู สังคหวัตถุ 4 ขรวาธรรม 4 พรหมวิหาร 4 เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า นักวิชาการหลายท่านได้พูดถึงหลักการเสริมสร้างความมั่นคง ไว้ว่า บิดามารดาควรปฏิบัติตามหลักการ ดังนี้ คือ 1. ให้ความรักความอบอุ่น ความรักเป็นสิ่งที่บิดามารดาไม่ต้องซื้อหาไม่มีต้นทุน หากมีแต่กำไรอกเงยให้แก่บุตรธิดาของเราเพียงแต่บิดามารดาต้องปฏิบัติตัวส่อให้บุตรธิดารับรู้ถึงความรักที่บิดาและมารดามีต่อบุตรธิดาซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น 1.1 โดยการพูดการบอกบุตรธิดาให้เขารู้ว่า “แม่รักลูกมากนะจ๊ะ” “หนูเป็นลูกที่พ่อแม่รักมากนะลูก” การทำเช่นนี้บุตรธิดาจะรู้สึกมีคุณค่าความมั่นใจในตนเองและบุคคลรอบ ๆ ตัวเขาจะรู้จักรับความรักและรู้สึกให้ความรักคนอื่นและบุตรธิดาจะรู้สึกอบอุ่นใจมาก รู้สึกดีกับตัวเอง 1.2 การสัมผัสโอบกอดด้วยความรัก เป็นการสื่อด้วยภาษากายที่บุตรธิดาสามารถรับรู้ได้ 1.3 การมีกิจกรรมร่วมกันเช่น การเล่นกับบุตรธิดา การพาบุตรธิดาไปเที่ยว ไปส่งที่โรงเรียนบ่งบอกถึงความใส่ใจ และการใส่ใจก็บ่งบอกถึงความรักที่ดีต่อบุตรธิดา 1.4 สนใจกิจกรรมและเรื่องราวเกี่ยวกับบุตรธิดาอย่างสม่ำเสมอ เช่นตั้งใจฟังเรื่องที่เล่าให้ฟังตลอดถึงถามถึงความเป็นอยู่ของบุตรธิดา 1.5 ทำอะไรให้เป็นพิเศษเช่น ซื้อของขวัญมีของฝากในโอกาสสำคัญพิเศษหรือในวันสำคัญของบุตร 1.6 ให้เวลาแก่บุตรธิดาอย่างเหมาะสม 2. มีความเข้าใจในตัวบุตรธิดา ยอมรับลูกอย่างไม่มีเงื่อนไขเข้าใจว่าบุตรธิดาเป็นบุคคลที่มีชีวิตมีจิตใจและมีความรู้สึกที่แตกต่างจากคนอื่น รวมถึงอาจแตกต่างจากบิดามารดาด้วย 3. เป็นตัวอย่างที่ดี บิดามารดาอยากให้บุตรธิดาเป็นอย่างไร ก็ควรทำอย่างนั้นต่อบุตรธิดาเช่นถ้าอยากให้บุตรธิดาพูดสุภาพอ่อนหวานบิดามารดาก็ต้องพูดสุภาพอ่อนหวานต่อบุตรธิดาด้วยเช่นกัน 4. มีความสม่ำเสมอภาค เรื่องกิจวัตรประจำวัน กฎ ระเบียบต่าง ๆ ระเบียบวินัยมีความคงเส้นคงวจะช่วยให้บุตรธิดามีความรู้สึกมั่นใจ รู้จักเรียนรู้และกระทำตามกฎระเบียบใน

สังคมโดยเชื่อมโยงจากสังคมภายในบ้านไปสู่สังคมนอกบ้าน 5. มีการลงโทษที่เหมาะสม การลงโทษเป็นการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การลงโทษควรมีเหตุผลสมควรแก่การลงโทษไม่ควรลงโทษบุตรธิดาด้วยอารมณ์ ควรชี้แจงบอกบุตรธิดาว่าเขากำลังจะถูกลงโทษ เพราะสาเหตุใด พร้อมกับสอบถามความเข้าใจว่า บุตรธิดาเข้าใจหรือไม่และเมื่อลงโทษแล้วควรให้อภัยแก่บุตรธิดาโดยทันที (Yoelao, 1992)

ทศนา แหมมณี ได้สรุปการอบรมสั่งสอนบุตรธิดาตามวิถีชีวิตไทยไว้ 10 รูปแบบ ดังนี้ 1. การให้อิสระเชิงควบคุม 2. การควบคุมเชิงละเอียด 3. การยอมรับแบบไม่แสดงออกอย่างชัดเจนทางพฤติกรรม 4. การเป็นแบบอย่างบุตรธิดาเรียนรู้จากการเลียนแบบพฤติกรรมผู้ใหญ่ ซึ่งมีทั้งพฤติกรรมทางบวกและทางลบ 5. การให้บุตรธิดาได้มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม 6. การใช้พฤติกรรมทางวาจาอย่างมากและแสดงเหตุผลน้อย 7. การใช้อำนาจในการอบรมสั่งสอนบุตรธิดา 8. การไม่คงเส้นคงวา 9. การมีผู้ดูแลบุตรธิดาหลายคน 10. บิดามารดาตอบสนองความต้องการของบุตรธิดาเปลี่ยนแปลงไปตามวัยวุฒิภาวะและเพศ เป็นต้น (Khammani, 1992)

สรุป การอบรมเลี้ยงดูทางกาย ทางวาจา ทางใจ และอารมณ์ เป็นเหตุให้ครอบครัวมีความอบอุ่นมั่นคง เป็นปึกแผ่น โดยการแสดงออกด้วยความรักความอบอุ่น ความเข้าอกเข้าใจธรรมชาติของคน การเป็นแบบอย่างที่ดี และให้ความสำคัญในความเสมอภาค

วัตถุประสงค์ที่ 3 บูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อแม่มีมือใหม่ในสังคมไทย พบว่า ในทางพระพุทธศาสนา พ่อแม่มีมือใหม่ ต้องเป็นผู้มีความสามารถ 4 ประการ คือ 1. เป็นพระพรหมของบุตรธิดา 2. เป็นเทวดาของบุตรธิดา 3. เป็นครูคนแรกของบุตรธิดา 4. เป็นอาพูนัยบุคคล (Tripitakas: 21/63/81) ซึ่งมีความหมายว่า

1. ความสามารถในฐานะเป็นพระพรหม ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า พรหมชาติ มาตาปิตโร. มารดาบิดา เป็นพรหม (ของบุตร) (Tripitakas: 21/63/107) มารดาบิดาปรารถนาให้บุตรธิดาพ้นทุกข์ คอยสอดส่องเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งดีและร้าย ให้บุตรธิดาได้ประสบพบเจอแต่สิ่งดีงาม ให้พ้นจากสิ่งที่เป็นภัยร้าย เหตุผลที่มารดาบิดาเป็นพระพรหมของบุตรธิดา เพราะคำว่า “พรหม” หมายถึง ผู้ประเสริฐ ทรงเปรียบพระองค์ว่าเป็นดุจ “พรหม” (Tripitakas: 26/390/331) ตรัสเรียกบุคคลผู้ประพฤติดีงามว่า “พรหม” (Tripitakas: 13/4/4) และตรัสเรียกการประพฤติตนตามพระธรรมวินัย ว่า “พรหมจรรย์” (Tripitakas: 13/4/4)

2. ความสามารถในฐานะเป็นเทวดา คนทั่วไปมักมองเทวดาในฐานะเป็นผู้วิเศษ มีฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์ เหาะเหินเดินอากาศได้ ใครมีความปรารถนาสิ่งใด ก็อ้อนวอนขอให้เทวดาปกป้องรักษาให้แคล้วคลาดปลอดภัย การที่บุตรธิดามีความประสงค์สิ่งใด มารดาบิดาทำให้สมประสงค์ดังมโนรถ ด้วยเหตุนี้ มารดาบิดาจึงได้ชื่อว่าเป็นเทวดาของบุตรธิดา คอยบันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้

3. ความสามารถในฐานะเป็นอาจารย์คนแรก ครูอาจารย์ได้รับการยกย่องให้เกียรติว่าเป็นแม่พิมพ์ของชาติ คือให้คำแนะนำลูกศิษย์ มีหน้าที่ให้วิชาความรู้ หลักการคิดการอ่าน มารดาบิดาก็เช่นกัน เป็นผู้อบรมสั่งสอนบุตรธิดานับตั้งแต่แรกเกิดก่อนบุคคลอื่น เช่น สอนให้รู้จักกิน เดิน นั่ง นอน พูด ตลอดจนความรู้และคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ จวบจนเติบโตใหญ่

4. ความสามารถในการในฐานะเป็นอาหุไนบุคคล (เป็นพระอรหันต์) ลักษณะของอาหุไนบุคคลเป็นคุณสมบัติของพระอริยสงฆ์เป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปควรสักการบูชา การที่บุตรธิดา ถือกำเนิดมาได้เพราะอาศัymarดาบิดา เป็นผู้ให้กำเนิด มารดาบิดาเป็นเช่นพระอรหันต์ของบุตรธิดา เนื่องจากเป็นผู้มีอุปการคุณต่อบุตรธิดา

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา มี 3 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการเสริมสร้างด้านสมรรถภาพ 2) กระบวนการเสริมสร้างด้านเสรีภาพ 3) กระบวนการเสริมสร้างด้านความเสมอภาค ทำให้ทราบสมรรถภาพของมารดาบิดาในการทำหน้าที่พ่อแม่ที่ดี ความสามารถเลี้ยงบุตรธิดาได้ดี ความสามารถส่งบุตรธิดาให้เรียนดี ความสามารถสอนลูกให้เป็นคนดี ได้ทราบเสรีภาพสำหรับครอบครัว เช่น การสร้างเจตคติที่ดีด้านครอบครัว การสร้างกิจกรรมในครอบครัว กิจกรรมพาลูกเข้าวัด การเตรียมความพร้อมเป็นพ่อแม่มือใหม่ และได้ทราบความเสมอภาคในมิติต่างๆ เช่น ความเสมอภาคทางเพศ ความเสมอภาคทางความคิด ความเสมอภาคในครอบครัว ความเสมอภาคในการตัดสินใจร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ครอบครัวถือเป็นสถาบันหลักที่จะทำให้สังคมเข้มแข็ง หากครอบครัวอ่อนแอ ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมโดยปริยาย หลักธรรมคำสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับการสั่งสอนบุตรธิดา ที่สามารถนำมาปรับพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัว ซึ่งแต่ละหลักธรรมจะมุ่งเน้นแนวทางการประพฤติปฏิบัติต่อกัน ให้อยู่ร่วมกันด้วยความรักความเข้าใจ การสร้างสัมพันธภาพอันดี ด้วยความเข้าใจกันอย่างมีมิตรไมตรีกับผู้ที่อยู่แวดล้อมหรือผู้ที่เราต้องเกี่ยวข้อง เพราะครอบครัวไม่ใช่แค่ชีวิตของคนภายในเริ่มแต่สามีภรรยาและบุตรเท่านั้น แต่ ครอบครัวนี้เป็นสังคมย่อยหรือเป็นฐานของสังคม สังคมทั้งหมดมาจากครอบครัว ถ้าแต่ละครอบครัวดีแล้ว สังคมของเราก็จะดี เราต้องการให้สังคมประเทศชาติของเราเจริญมั่นคงมีความร่มเย็นเป็นสุขก็ ทำได้โดยทำครอบครัวแต่ละครอบครัวนี้ให้ดี (Phra Brahmagunabhorn P. A. Payutto, 2007) ครอบครัวเป็นสถาบัน ทางสังคมที่เล็กที่สุด ประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกันโดยมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดทางสายเลือด ทางการทำงาน ทางอารมณ์ และมีการเอื้ออาทรเลี้ยงดูกัน (Tantiphlachiva, 2019)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา จะมีแนวทางที่หลากหลาย ดังนั้น บิดามารดาควรปฏิบัติตามหลักการที่เหมาะสม ได้แก่ ให้ความรักความอบอุ่น การสัมผัสโอบกอดด้วยความรัก การมีกิจกรรมร่วมกัน สนใจกิจกรรมและเรื่องราวเกี่ยวกับบุตรธิดาอย่างสม่ำเสมอ หรือ ใช้เวลาแก่บุตรธิดาอย่างเหมาะสม (Khammani, 1992) นอกจากนี้ให้มีการลงโทษที่เหมาะสม เพราะว่า การลงโทษเป็นการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การลงโทษควรมีเหตุผลสมควรแก่การลงโทษไม่ควรลงโทษบุตรธิดาด้วยอารมณ์ ควรชี้แจงบอกบุตรธิดาว่าเขากำลังจะถูกลงโทษ

เพราะสาเหตุใด พร้อมกับสอบถามความเข้าใจว่า บุตรธิดาเข้าใจหรือไม่และเมื่อลงโทษแล้วควรให้อภัยแก่บุตรธิดาโดยทันที (Yoelao, 1992)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อแม่มือใหม่ในสังคมไทย จะต้องเป็นผู้มีความสามารถ 4 ประการ คือ 1) เป็นพระพรหมของบุตรธิดา เพราะสามารถดาบิดาปรารถนาให้บุตรธิดาพ้นทุกข์ คอยสอดส่องเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งดีและร้าย ให้บุตรธิดาได้ประสบพบเจอแต่สิ่งดีงาม ให้พ้นจากสิ่งที่เป็นภัยร้าย 2) เป็นเทวดาของบุตรธิดา เพราะว่า จะเป็นผู้สร้างสรรค์ที่ดีงามในชีวิตของบุตร 3) เป็นครูคนแรกของบุตรธิดา ให้ความรู้และคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ จวบจนเติบโต และ 4) เป็นอาหุไนยบุคคล เพราะว่าการที่บุตรธิดา ถือกำเนิดมาได้เพราะอาศัยมารดาบิดา เป็นผู้ให้กำเนิด มารดาบิดาเป็นเช่นพระอรหันต์ของบุตรธิดา เนื่องจากเป็นผู้มีอุปการคุณต่อบุตรธิดา ดังนั้น “พระในบ้าน” คือ พ่อกับแม่ เพราะท่านมีความเป็นพระ (ผู้ประเสริฐ) คือคุณธรรมความดีอยู่ในตัว และได้ปฏิบัติภารกิจอันเป็นหน้าที่ของตนเองอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ ทั้งในด้านจิตใจก็เปี่ยมล้นด้วย ความรัก ความปรารถนาดีและความสงสาร อันเป็นเหตุชักจูงให้ท่านได้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ยอมเป็นผู้ให้อยู่ตลอดมา (Phrathamakittivong, 1998)

สรุป

หลักธรรมและหลักการสร้างความมั่นคงของครอบครัว ได้แก่ มงคล 38 ประการ ทศ 6 พรหมวิหาร 4 ฆราวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 คารวะ 6 เป็นต้น เป็นหลักธรรมที่นำความสำเร็จมาสู่ครอบครัว โดยการดำเนินชีวิตอย่างมีแบบแผน สามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักธรรมคำสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับการสั่งสอนบุตรธิดา สามารถนำไปอบรมสั่งสอน เลี้ยงดูบุตรธิดา และฝึกหัดพัฒนากายวาจาใจให้เป็นมนุษย์ที่เจริญแล้ว ซึ่งแต่ละหลักธรรมจะมุ่งเน้นการวางแผน แนวทางประพฤติปฏิบัติต่อกัน ความรับผิดชอบบทบาทหน้าที่ของตน การอยู่ร่วมกันอย่างมีวัฒนธรรมด้วยความรักความเข้าใจ การสร้างสัมพันธภาพอันดี ด้วยความเข้าใจกันอย่างมีมิตรไมตรี ที่ประกอบไปด้วยความเมตตา กรุณา มีความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

การมีคู่ครอง ถือกันว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญยิ่งครั้งหนึ่งในชีวิตของบุคคล เป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทำให้เกิดฐานะและหน้าที่อย่างใหม่ คือ ฐานะแห่งสามี และฐานะแห่งภรรยา พร้อมทั้งหน้าที่ซึ่งผูกพันอยู่กับฐานะทั้งสองนั้นอันเกิดจากความสัมพันธ์ และความรับผิดชอบต่อกัน ความสัมพันธ์และความรับผิดชอบนี้มีใช้จำกัดอยู่เพียงในระหว่างคู่สามีและภรรยาเท่านั้น แต่ยังขยายออกไปถึงบุคคลและทรัพย์สิน อันมีมาแต่เดิมของแต่ละฝ่ายอีกด้วย เช่น บิดา มารดา เครือญาติ และมิตรสหายของคู่ครอง เป็นต้น ทำให้เกิดผลอีกอย่างหนึ่ง คือ การสมรสนี้เท่ากับเป็นวิธีเพิ่มพูนจำนวนญาติมิตรและทรัพย์สินต่าง ๆ ให้มากมายกว้างขึ้นเป็นทวีคูณ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอจากการวิจัย

1.1 ควรมีหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนได้เก็บรวบรวมข้อมูลนำไปบูรณาการหลักสูตรการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมถึงระดับอุดมศึกษา รวมถึงคณะสงฆ์ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกัน กำหนดยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นมั่นคงอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1. ควรสร้างรูปแบบการปลูกฝังศีลธรรมแก่บุตรธิดา ตามหลักพุทธธรรมในการสร้างความมั่นคงของครอบครัวอย่างยั่งยืน

2.2 จัดทำหลักสูตรอบรมคุณธรรมสำหรับพ่อแม่่มือใหม่ ตามหลักพุทธธรรมในการสร้างความมั่นคงของครอบครัว เพื่อสร้างครอบครัววิถีพุทธอย่างยั่งยืน

References

- Horsaengchai, S. et al. (2020). The Perspective of Education as Philosophy Changing Acceptation as Buddhist Peaceful Means. *Journal of Arts Management*, 4(1), 180-192.
- Intasara, W. (2004). *Life with family*. Bangkok: OS Printing House.
- Khammani, T. (1992). *Development Principles and Patterns of Young Children along the Thai Way of Life*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Kulsiripanyo, J. et al. (2015). The Mobility Disabled Military Family's Roles Cause of Security Crime in Three Southern Border Provinces. *National Defence Studies Institute Journal*, 6(4), 51-56.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (2007). *Valuable life*. (7th ed.). Bangkok: Pim Suay.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (2020). *Partner Ideal life*. Retrieved February 13, 2020, from <http://www.watnyanaves.net>.
- Phra Thammakittiwong (Thongdee Suratejo). *Phra in the house*. Bangkok: Rungreang Printing.
- Poopat. (2020). A Model of Parenthood according to Buddhist Psychology. *Journal of Arts Management*, 4(2), 223-238.
- Rungmuang, T. Prapawan, P., & Supabhato, P. (2020). The Role of Monks in Educational Management Accordance with the Neo-Humanism Philosophy: A Case Study of Wat Samrong School Nakhon Chai Si District Nakhon Pathom Province. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 3(2), 195-208.

- Sathira Dhammasathan. (2010). Be happy for you to see a good person for you to see. (4th ed.). Bangkok: Amarin Dharma.
- Swasdipanish, K. (1976). *Family Relations*. Bangkok: Wattana Panit.
- Thitipasitthikorn, P.P. Yusamran, P.P., & Sodprasert, S. (2020). Conscious Building the Good Citizenship in Community development and Urbanized Buddhist Community in Nakhon Pathom Province. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 3(1), 63-80.
- Vanindananda, N. (1993). *Bushiest Parents' Characteristics as Correlates of Child-Rearing Practices: Behavioral Science Approach*. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Yoelao, D. (1992). *Synthesis of Research Results on Child Rearing Practices in Thailand using Meta-analysis Procedure. Summary of the Research Project Srinakharinwirot University Research*. Bangkok: Srinakharinwirot University.